

Postb rokratik Kamu Yönetimi ve Demokrasi

Nuriye ÇELİK*

“ yleleri vardır ki, yasalarını bilmediği tüm meseleler karşısındaki tavrı gibi, hastalıkları da bilinçsizce kaza ve kadere bağlar. Oysa bir kez problemleri kaza ve kadere bağladınız mı, sebeplerini bilip bilmemeniz arasında bir fark kalmayacaktır.”**

 z

Bu alışma post bürokrasiyle demokrasinin ilişkisini incelemeyi hedefler. Demokrasi ile bürokrasinin arasındaki temas ne düzeydedir ve post bürokrasi bu ilişkiyi nasıl etkileyecektir? Bunu yaparken de bürokrasi, postmodernizm ve yönetim kavramları incelenmiş ve yeni yönetim anlayışıyla birlikte değişen bürokratik yapı da analiz edilmiştir. Postbürokrasi sayesinde bürokrasinin hantal yapısı değiştirilebilir ve devlet yönetiminde maksimum fayda minimum maliyet analizi yapılabilir. Halkın egemenlik gücüne sahip olduğu bir yönetim şekli olan demokrasi, bürokratik yapı ile siyasal egemenlik mücadelesine girmiştir. Bürokrasi; gücü sınırlandırıldığı, şeffaf, hesap verebilir ve birey odaklı bir hale getirildiği yani postb rokrasiye dönüştüğü sürece demokrasinin gelişimine ve işleyişine fayda sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bürokrasi, Postb rokratik Yönetim, Postmodernizm ve Demokrasi.

Post-Bureaucratic Management and Democracy

Abstract

The question of this study is to analyze the origin of post-bureaucracy and its relationship with democracy. What is the level of connection between bureaucracy and democracy and how will post-bureaucracy affect this relationship? To understand this connection, first of all we had to know the meaning of these concepts, and then we had to analyze bureaucratic structure which is changed by the new management

* Doktora  ğrencisi, Seluk Üniversitesi, Sosyoloji Anabilim Dalı, E-posta: nuriyesenelcelik@gmail.com

** Ali Akyıldız, “Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme”, İletişim Yayınları, İstanbul, 2014, s. 15.

approach. Bulky bureaucratic structure can be changed and maximum benefit at minimum cost can achieved by the help of post-bureaucracy. There is a struggle between democracy which has the power of community, and the bureaucracy which wants to have political sovereignty. If limited bureaucratic structure, more bureaucratic transparency and accountability and more people-oriented management can be provided; then bureaucracy can be post- bureaucracy and can help to democratic process.

Keywords: Bureaucracy, Post-Bureaucratic Management, Post-Modernism and Democracy.

A. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1) Bürokrasi Kavramı

Bürokrasi kelime olarak “Bureau” ve “Cratie” sözcüklerinden türemiş olup; Eski Fransızcadan gelen “la bure” yani çuha ile Yunancadan gelen “cratie” yani hâkimiyet, otorite anlamlarının kaynaşmasından doğmuştur¹. Kısaca büroların egemenliği kavramı olarak ifade edilebilir. Bürokrasi kavramını ilk kullanan Fransız fizyokrat iktisatçı Vincent de Gournay olmuş ve 1745 yılında “laissez-faire, laissez-passer” (bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler)” ifadesini kullanmasıyla tanınmıştır². Gournay yazdığı bir mektupta şu ifadeler yer verir³: “Büyük yıkımlara yol açan bir hastalığımız var; adı Bureaumanie. Bazen bu hastalık bir hükümet şekline dönüşüyor, o zaman da adı Bureaucratie oluyor.”

1798 yılından itibaren güç, iktidar ve yönetim anlamlarıyla kullanılan bürokrasi, 1836’dan itibaren memurların iktidarı anlamını kazanmış, dilimize Fransızca okunuş şekliyle geçmiş ve kırtasiyecilik, yazçizcilik gibi olumsuz anlamları da üstlenmiştir⁴. Bürokrasi standartlaştırılmış kuralların gayri şahsi bir şekilde uygulandığı ve hiyerarşik bir sistem tarafından idare edilen yapı olarak da tanımlanabilir⁵.

¹ Mehmet Akif Terzi, “Bürokrasi ve Memur”, Sistem Ofset 2012, Ankara s. 13.

² Burhan Aykaç, “Kamu Bürokasisi ve Türk Kamu Personel Yönetiminde Bürokratik Eğilimler”, Yüksek Öğretim Kurulu Matbaası, 1997 Ankara s. 15

³ Burhan Aykaç a.g.e. s. 15.

⁴ Burhan Aykaç a.g.e. s. 16-17.

⁵ Nihat Yılmaz, Kadir Caner Doğan, Hakan İnankul, “Tek Parti İktidarı Döneminde (1923-1946) Bürokrasi ve Siyaset İlişkisinin Weberyana Değerlendirmesi”, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 27, Sayı: 3, 2013, syf:263-284.

Bürokrasi kavramı üzerine çalışmış ilk sosyal bilimci Max Weber'dir⁶. Kamu kuruluşlarının incelenmesinde kullanılan yukarıdan aşağıya bakarak analiz ve aşağıdan yukarıya bakarak analiz perspektiflerinden, Weber'in de etkisiyle en çok ilk yaklaşım benimsenmiş ve örgütlerin yapıları, amaçları ve kaynakları üzerine yoğunlaşmıştır⁷.

Bürokrasinin olumsuz yönleri temel olarak şu şekilde sıralanabilir⁸:

- Bürokratik yapının işleyiş amacıyla çalışanlarının amaçları arasındaki uyumsuzluk ve yapının getirdiği verimsizlik ve yavaşlık,
- Bürokratik yapının teknoloji ve yeniliklere karşı direnci ve buna bağlı olarak çalışanlarının gösterdiği direnç,
- Hiyerarşik yapının fazlalığı nedeniyle aşırı denetim ve sonucunda işlemlerin uzun zaman alması,
- Toplumsal ihtiyaçlara cevap vermede yavaşlık ve yetersizlik,
- Sistemin varlığının çalışan bireylerin varlığından önce gelmesi neticesinde çalışanların sorumluluktan kaçması ve her sorunu sistemin sorunu olarak yansıtması,
- Bürokratik yapı içerisinde ast-üst ilişkisinin sertliği ve bunun sonucunda artan kırtasiyecilik ve verim düşüklüğü.

Bürokrasinin bilinen tüm olumsuz yönlerine karşın, yönetim biçimlerinin hemen hepsinin zorunlu olarak kullandığı bir yapı olması; bu kavramın kuramsal olarak incelenmesini gerektirmiştir. Bürokrasinin kuramsal olarak analiz şekillerine kısaca değinelim:

a) Weber'in Bürokrasi Kuramı (Weberyen Bürokrasi)

Weber bürokrasi kavramını ilk kullanan değilse de, kavramlaştırdığı haliyle ilk akla gelen isimdir. Ondan önce Hegel ve Marx da bürokrasi kavramı üzerine yazmışlardır⁹.

Weber'e göre bürokrasi¹⁰;

⁶ Gencay Şaylan, "Türkiye'de Kapitalizm, Bürokrasi ve Siyasal İdeoloji", Sevinç Matbaası, 1974 Ankara s. 23.

⁷ James Wilson, "Bürokrasi: Kamu Kuruluşları Neyi, Niçin Yaparlar", Çeviren: S. Yalçındağ v.d., TODAİE Yayınları, Mart 1996, Ankara s. 11.

⁸ Burhan Aykaç a.g.e. s. 17-37.

⁹ Davut Dursun, "Bürokrasi Teorisi ve Yönetim", Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, [S.l.], n. 37-38, p. 133-149, jan. 2012. ISSN 1304-0103. Erişim Adresi: <<http://www.journals.istanbul.edu.tr/iusskd/article/view/1023012278>>. Erişim Tarihi: 04 Nov. 2014.

¹⁰ Nihat Yılmaz v.d. a.g.m. s. 267.

- İş bölümü, otorite hiyerarşisi, yazılı kurallar, yazışmaların dosyalanması, gayri şahsilik, disipline olmuş bir yapı,
- Rasyonellik ve hukukun üstünlüğüne dayalı modern bir yönetim biçimi,
- Yasallık tabanına dayanan en saf yönetme biçimi,
- Hak ve hukuka dayalı, diğer yönetim şekillerinden üstün ve modern bir örgütlenme biçimidir.

Weber'in bürokrasi tanımından anlaşılması gereken temel kavramlar şunlardır¹¹:

Egemenlik (karizmatik-geleneksel-yasal(ussal)): Egemenlik kavramını meşruiyete dayandıran Weber, egemenliği üç başlık altında inceler¹²:

Karizmatik egemenlikte lider gücünü kendinde bulunan ve Tanrı vergisi yeteneklerinden alır. **Geleneksel egemenlikte** güç geçmişten gelen geleneklere dayanır. Örneğin Patriyarkalizm en yaşlı erkeğin diğerleri üzerinde egemenlik kurduğu bir yönetim tipidir. **Yasal egemenlik** ise gücün yasalara, ussal alınan kanun ve anayasalara dayandığı, kişisel olmayan yönetim şeklidir. Egemenlik;

- Otoriteyi elinde tutan/tutanlar,
- Otorite altında bulunanlar,
- Otorite sahibinin/sahiplerinin emirleri ve
- Otorite altında bulunanların hazır kabullerini içerir¹³.

İdeal tip: Bu kavram Weber'in pek çok çalışmasında başvurduğu bir terim olup, "ideal" kelimesine "olması gereken" değil "saf" yani arındırılmış, belirgin hale getirilmiş bir üst soyutlama anlamının yüklenmesiyle oluşturulmuştur. Bürokrasinin ideal tipinin uygulanamayacağını kendisinin kabul ettiği belirtilerek eleştirildiği de olmuştur¹⁴.

Memurun Konumu: Weber'e göre memur kariyerini ilerletmek amacıyla, maaş karşılığında ömür boyu sürdürülen bir meslektir. Atanmış olmanın verdiği sosyal gücü de elinde bulundurur.

¹¹ Burhan Aykaç *a.g.e.* s. 65-76.

¹² Burhan Aykaç *a.g.e.* s. 69.

¹³ Davut Dursun *a.g.m.* s. 136.

¹⁴ Burhan Aykaç *a.g.e.* s. 73.

Genel olarak Weber bürokrasinin temel değerleri; ideal tip, yasalarla düzenlemiş yetki alanı, otorite hiyerarşisi, yönetimin yazılı belgelere dayandırılması, uzmanlaşma, kişiler üstü olmak, kamusal hayatla özel hayatın ayrılması, kurallar sistemi ve kariyer yapısıdır¹⁵.

b) Karl Marx'ın Bürokrasi Kuramı (Marksist Bürokrasi)

Karl Marx'a göre bürokrasi de tıpkı devlet gibi kapitalizmin elini güçlendiren ve sınıf savaşında burjuvanın yanında yer alan bir güçtür. Bu görüşlerini ilk kez "Hegel'in Hukuk Felsefesinin Eleştirisi (1843)" eserinde ortaya koyan Marx; Hegel'in devlet tanımından yola çıkarak ve sınıfsal ilişkileri nasıl etkilediğini temele alarak bir bürokrasi analizi yapmıştır. Marx'a göre bürokrasi, kamusal hizmet için çalışmak yerine hâkim sınıfa hizmet eden ve her fırsatta da kendi kişisel çıkarları peşinde koşan statükonun sürekliliğini sağlayan ve devletin ortadan kalkmasıyla yok olacak olan bir kategoridir¹⁶.

Bu kuramın diğer temsilcileri Lenin, Trotsky ve Mao'dur¹⁷. Trotsky de Marx'a katılır ve bürokrasinin bir sınıf olmadığını belirtir; bürokrasi yalnızca sosyal bir kasttır ve işçi sınıfının dejenerasyonu sonucu oluşmuştur¹⁸.

c) Bürokrasiye Yeni Yaklaşımlar

Selznick, Merton ve Gouldner'ın başta geldiği Davranışçı Okul Ekolü, çevreyi ve insan karakterini dikkate almadığı gerekçesiyle Weber'i eleştirirken; Ilchman ise değişen gelişen toplum karşısında gereken değişimi süratle gösterebilecek bir Rasyonel/Üretken Bürokrasi kavramı geliştirmiştir¹⁹.

Robert Michels demokrasinin önündeki bir engel olarak gördüğü bürokrasinin, zaman içinde güçlenerek oligarşik davrandığını belirtmiş ve Oligarşinin Tunç Kanunu kavramını ortaya atmıştır²⁰. Michels liderlerin örgütlerini kendi bünyeleriyle özdeşleştirip yapılan eleştirileri de kendi üzerilerine almalarının getirdiği olumsuzlukları ve otoriterleşmeyi açıklamıştır.

¹⁵ Nur Şat, "Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı: Weber Bürokrasisinin Sonu Mu?", Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 2 Sayı:1, Aralık 2009, s. 93-108.

¹⁶ Davut Dursun *a.g.m.* s. 143.

¹⁷ Burhan Aykaç *a.g.e.* s. 85.

¹⁸ Davut Dursun *a.g.m.* s. 144.

¹⁹ Davut Dursun *a.g.e.* s. 144.

²⁰ Burhan Aykaç *a.g.e.* s. 115.

Yönetmel bir topluma ancak yönetmel bir devrimle ulaşılabilceğini belirten James Burnham ve bürokrasinin yeteneğe göre seçilen memurlardan oluştuğunu söyleyen Mosca bürokrasiye yönelik yeni yaklaşımlardandır²¹.

Bürokrasinin yeniden tanımladığı en son alan ise yönetim kavramının postmodern süreçten etkilenmiş hali olan yeni yönetim anlayışları içerisinde incelendiği çalışmalardır.

1) Postbürokrasi Kavramı

Postbürokrasi kavramı incelenirken, öncelikle -post ön ekiyle kastedilen değişim ifade edilmelidir. Bu yüzden -post ön ekinin anlamını kavramak adına, bu kavramın yaratıcısı olan postmodernizme göz atmak gerekir.

Postmodernizmin anlamı her postmodern tarafından yorumlanmış ve kavram olarak belirli değerler etrafında şekillenmiştir. Buna göre postmodernizm modernliğin içerdiği temel değerlere karşı çıkmıştır.

17 ve 18. yy'da Batı Avrupa'da ortaya çıkan Aydınlanma Hareketi; akılcılık, rasyonalite, ilerleme ve sürekli bir gelişim içerisinde olma, bilgi edinme ve kendi kaderini tayin hakkı gibi kavramları bilim dünyasına sokan ve temelde Hıristiyan dünyasındaki katı ve geleneksel yapıya karşı bir duruş sergileyen dönemin adıdır. Hobbes, Locke, Rousseau gibi pek çok önemli düşünür yetiştiren bu dönem; insanlık tarihinde endüstri devriminden önce gelen bilimsel devrimin de temellerinin atıldığı yıllar olmuştur. Bu anlayış pozitivism olarak sosyolojide Saint Simon ve Auguste Comte ile kendisine yer edinmiştir. Modernite ise işte tam bu gelişmelerin yaşandığı çağdaki gelişmelerle yani Aydınlanma düşüncesi ve devrimlerle Avrupa'da başlayan toplumsal, politik ve ekonomik değişimlere verilen isimdir²². Giddens kapitalizm, endüstrileşme, gözetim ve şiddet araçlarının kontrolü kavramları üzerinden moderniteyi tanımlarken; Habermas tamamlanmamış bir proje olarak görür²³. Modernizm ise modern düşüncenin etkisiyle 19. yy sonunda sanatsal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimlerdir²⁴. Modernitenin ilk sosyologu da G. Simmel olmuştur.

Aydınlanma düşüncesi endüstri devrimi için yol hazırlamış; modernizm ve modernite birbiriyle ilişkili olarak gelişmiş ve değişmiş bunun sonucunda da hem bireysel hem toplumsal olarak bazı değerler yükselmiştir.

²¹ Burhan Aykaç *a.g.e.* s. 146.

²² Hatice Yeşildal, v.d., "Toplumsal Değişme Kuramları", 2. Baskı Anadolu Üniversitesi Web Ofset, Eylül 2011, Eskişehir, s. 8.

²³ Hatice Yeşildal, v.d. *a.g.e.* s. 8.

²⁴ Hatice Yeşildal, v.d. *a.g.e.* s. 8.

Kapitalizmin de doğduğu bu çağ, yarattığı ekonomik sistemle insanların hayatlarını doğrudan etkilemiş ve “hakikat seni özgür kılacak” nidalarıyla tüm dünyayı sarmıştır. Postmodernizm doğrudan modernizmin ve dolaylı olarak da aydınlanmanın eleştirisidir. Doğrunun gerçekliğinin, bilginin güvenilirliğinin sorgulanmaya başladığı ve hiper gerçekliklerin yaşandığı bir ortam, postmodernizm tarafından inşa edilmiştir. İnsan sayısı kadar görüş ve bir o kadar da doğru olduğunu iddia eden bu anlayış; Nietzsche’nin “Tanrı öldü.” ifadesini “özne öldü” haline getirerek, bireyin metalaştırıldığı ve bir anlamda özgürlüklerinin yok edildiğini savunmuş ve özneyi tekrar hayata döndürmek için dayatılan anlayışları reddetme eğilimi içine girmiştir. Sanattaki dadaizm postmodernliğin en açık örneğidir. Lyotard’ın bilgiye ilişkin görüşleri, Jameson’ın geç kapitalizm değerlendirmesi, Harvey’in uzam-zaman kavramlaştırması ve Derrida’nın yapı sökümü postmodernizmin ayrı ayrı niteliklerini içerir²⁵.

Postmodernizmin her alanda etkili değişiklikler yaratması yönetim alanında da gerçekleşmiş; modern yönetim sistemleri olarak Taylorist ilkeler, Fordist üretim ve Weberyen bürokrasi kendilerini çoklu gerçeklik, anti kuramsalcılık ve görecelilik kavramlarıyla değiştirken bulmuşlardır²⁶.

Postbürokrasinin, bürokratik unsurunun yani yönetim kavramının değişime uğradığı görülür. Bu yeni yönetme algısı, kamuyu yönetmenin yeni baştan sorgulanmasını getirmiştir. Oxford sözlüğüne göre kamu yönetimi yönetim faaliyeti, ilişkileri başarma ve yönetme çabası iken işletme yönetimi birimin faaliyetine göre ilişkileri yönetme ve yönlendirme anlamına gelir²⁷.

Kamu yönetimi yasama, yürütme ve yargı fonksiyonları için gerekli kuruluş ve etkinliklerin tümünü birden kapsayan ve özelde devletin yürütme fonksiyonunu yerine getirmek amacıyla bir araya gelmiş insan, araç ve gereç kaynaklarına sahip örgüttür²⁸. Bu yönetme işinin ayrıntılı ve geniş bir alanda sürmesi nedeniyle devletler bürokrasiden yardım alır. Devletin bu yönetim şekline karar vermesi ilgili toplumun devlet kültürü, tarihi, siyasal alışkanlıkları ve seçilmiş siyasi elitin hedefine bağlı olarak değişkenlik gösterir. Dünya konjonktüründeki değişen algılar da yönetim tarzını etkiler. Endüstri devrimiyle başlayan sorunlar için kabul gören Keynesyen yöntem,

²⁵ Kerim Özcan, Veysel Ağca, “Yeni Kamu Yönetimi Anlayışında Postmodernizmin İzleri” Amme İdaresi Dergisi, Cilt 43 Sayı 3 Eylül 2010, s. 1-32, http://www.academia.edu/3990743/Yeni_Kamu_Y%C3%B6netimi_Anlay%C4%B1%C5%9F%C4%B1nda_Postmodernizmin_%C4%B0zleri.

²⁶ Kerim Özcan, Veysel Ağca *a.g.m.* s. 3.

²⁷ M. Akif Özer, “Günümüzün Yükselen Değeri: Yeni Kamu Yönetimi”, Sayıştay Dergisi Ekim-Aralık 2005, 59, <http://dergi.sayistay.gov.tr/default.asp?sayfa=4&id=59>, s. 3.

²⁸ Nur Şat *a.g.m.* s. 96-97.

ardından gelen liberal anlayış ve sanayileşmenin son aşaması olan refah toplumu gibi değişimler devletlerin yönetim geleneklerinde etkili olmuştur.

Katı, hiyerarşik ve fazlaca bürokratik olan kamu yönetim şekillerinin değişime uğraması, 1980'li yıllarda başlayan ekonomik ve toplumsal değişimlerden de hız alarak; devletlerin denediği yönetim şekillerinin onları krizlerden kurtaramaması sonucu, piyasa tabanlı, bürokratik olmayan, etkin, verimli ve küçük bir devlet yapısının talep edilmesiyle başladı²⁹.

Postmodern algı ile birlikte değişen değerlerden biri de bireylerin devletten aldığı hizmet karşısındaki tavrı ve beklentilerinin seviyesi olmuştur. Bireylerin devletleri sorguladığı, yönetim şeklinde taleplerinin olduğu ve bürokrasinin işleyişindeki aksaklıkları daha kolay dile getirebildiği yeni anlayış; beraberinde yeni yönetim anlayışlarını da getirdi. Yeni yönetim anlayışının temelinde yeni kurumsal iktisat ve işletmecilik kavramları vardır³⁰. Yeni kurumsal iktisat devletin şeffaflık, hesap verilebilirlik düsturuyla ve kendi maliyetini minimum seviyede tutarak hizmet sağlamasını söylerken; işletmecilik ise devletin kamu hizmetini sunarken bir özel şirket gibi davranarak müşterilerin (halkın) maksimum memnuniyetini hedefe alan ve yine giderlerini en düşük seviyede tutan bir anlayışı temsil eder. Yeni yönetim anlayışının genel özellikleri şu şekilde sıralanabilir³¹:

- Weber'i bürokrasi modeli değişimlere hızlı tepkiler verememektedir.
- Devlet hakem rolündedir ve piyasa etkinliği minimumdur.
- Bürokrasi ile siyaset düşman değil paydaştır.
- Piyasa temelli rasyonellik algısı çerçevesinde devlet, piyasadan faydalanmalı ve yönetim anlayışını örnek almalıdır.

Yeni kamu yönetiminin kamu kuruluşlarında uygulanmasında şu temel aşamalardan geçilir³²:

- Dağıtıcı süreç: Maliyet-kar ve maliyet-yarar analizleri yapılarak hizmetin dağıtımının nasıl yapılması gerektiği belirleyen bu süreçte, para, güç, yer, konum ve statü rekabetleri incelenir.
- Bütünleştirici süreç: Otorite sahipleri ile uygulayıcılar arasındaki koordinasyonun sağlandığı bu aşamada az yapısal, az resmi ve az otoriter ilişkiler geçerli olmazsa yönetmek güçleşir.

²⁹ M. Akif Özer *a.g.m.* s. 2.

³⁰ Nur Şat *a.g.m.* s. 98.

³¹ Nur Şat *a.g.m.* s. 99.

³² M. Akif Özer *a.g.m.* s. 4.

- Sınırlı değişim süreci: Kamu kuruluşlarının sınırlı çevrelerde kurduğu ilişkilerdir.
- Sosyal heyecan-duygu süreci: Kamu yönetimindeki risk alma, hiyerarşik güven kaybı gibi bireysel ve grupsal özellikleri içerir.

Yeni yönetim anlayışı yerelleşmek, bürokrasi azaltmak, sosyal eşitliği sağlamak, özelleştirmek, otoriteyi aktarmak, esneklik sağlamak, performans kontrolü sağlamak, yönlendirici fonksiyonları güçlendirmek ve rekabeti geliştirmek amaçlarını; piyasacı strateji, yönetsel reform stratejisi, program stratejisi ve aşamalı-yavaş değişim strateji yollarıyla gerçekleştirir³³. Böylesi bir yönetim değişimi elbette ki pek çok kurumsal yapıyı etkileyecektir. Bunların başında da devletin tüm faaliyetleri yürütmedeki temel dayanağı olan bürokrasi gelir.

Yeni yönetim anlayışı ve postmodernizmle birlikte devletin uygulama şekli olan bürokraside yapısal değişiklikler gerçekleşmiştir. Bürokrasinin tüm olumsuz yönlerinin bu değişimler içerisinde daha olumlu hale getirilmesi çabalarıyla bürokratlar ve her kademedeki memur için profesyonellik, performans ölçümü, hızlı ve sürekli hizmet sağlanması, müşteriler gözüyle değerlendirmeye alınan kamu hizmeti alıcılarının yani tüm toplumun geri bildirimde bulunmasının sağlanması gibi kavramlar kullanılmaya başlanmıştır. Bir özel şirket yönetimi anlayışıyla ele alınan devlet yönetiminde bürokrasinin başı da bir anlamda personel sorumlusu olarak çeşitli görevler üstlenmiştir. Çalışma ortamları ortak misyon için mücadele edilen ve paydaşlığın vurgulandığı, verim ve performansa dayalı amirler yerine liderlerin yönettiği ortamlar olmuştur. Bilgilerin paylaşıldığı, kurumun hedeflerinin ortak hedef olarak algılandığı ve üstlenildiği, hızlı ve vatandaş odaklı bir çalışma prensibi benimsenmiştir.

Postbürokrasi anlayışıyla klasik bürokrasi kavramı katılığını kaybetmeye başlamıştır. Sunulan kamu hizmetlerinin açıklanması, halkın talep ettiği hizmetler hakkında hizmet standardı ve hizmet envanterlerinin oluşturulması, stratejik planlar vasıtasıyla hedeflerin açıkça ortaya konulması şeffaflık ve hesap verilebilirlik açısından son derece önemlidir. Vatandaşların hizmete en kısa yoldan ve en kısa sürede ulaşması ülkemizde olduğu gibi pek çok gelişmiş ülkede de e-devlet ve Başbakanlık İletişim Merkezi(BİMER) benzeri kuruluşlarla sağlanmış ve hantal devlet ve bürokrasi fikri yok edilmeye çalışılmıştır.

Postmodernizmle birlikte kamu yönetiminde ve bürokrasi anlayışında ortaya çıkan değişimler geniş bir bakış açısıyla gözlenmelidir. Temelinde

³³ M. Akif Özer *a.g.m.* s. 20.

olguculuğun reddini barındıran postmodernizm, tek tipçiliğe karşı heterojenliği ve parçalanmayı savunduğu ölçüde, bürokrasi gibi standart kurallarla işleyen sistemleri de eleştirmiştir. Evrensel ve bütüncül söylemlere duyulan güvensizlik nedeniyle, bürokrasinin toplumdaki saygınlığını sarsmış; bireylerin, bürokrasinin her kararı sorgulaması gerektiği sonucunu doğurmuştur.³⁴ Postbürokrasi, klasik bürokratik kuralların sarsıldığı bir aşamadır.

“Postmodern söylem, artık gerçeğin ne olduğunu belirlemeyi değil, “gelecekte ne yapmalıyız” sorusuna yanıt bulmayı amaçlamaktadır. Kamu yönetimi boyutuyla, bu durum, Wilson’un siyaset-yönetim ayırımına, Taylor’un bilimsel yönetim anlayışına ve Weber’in bürokrasi kuramına dayanan ve böylelikle bir üst anlatı oluşturan ortodoksiden vazgeçilmesi gerekliliğini gündeme getirmektedir. Postmodernistler, ussallığı ve ussallaşmayı reddederek kamu yönetiminde hayal gücünün güçlenmesini istemektedirler. Gareth Morgan, imgelemeyi, yaratıcı bir yönetim sanatı olarak adlandırmaktadır. Bu postmodern bakış, kamu yöneticilerine kendi kapasitelerini geliştirmeleri, daha ileri görüşlü olmaları ve riskler üstlenmeleri için fırsat sağlayacağından hayal gücü ile liderlik ve stratejik yönetim arasında sıkı bir bağ kurmaktadır.”³⁵

Dolayısıyla postbürokrasi yeni kamu yönetimi anlayışını beraberinde getirmekte, yeni yöneticilerin tasvirlerini yapmakta ve yeni beklentilere yol açmaktadır. Bürokrasiyi ve aslında tüm kamu kurumlarını kapsayan yeni bir yönetim algısı oluşmuştur. Devlet kurumları tıpkı birer işletme, bir anonim şirketi³⁶ gibi yönetilmek istenmektedir. Bu yeni algı vatandaşları müşteri, diğer kamu kurumlarını paydaş yapan, çalışanlarını “devlet memuru” örtüsünün altından çekip alan ve “performans” canavarının kollarına bırakan bir uygulamalar silsilesidir.

Postbürokrasi kendi örgüt yapısını yaratmaktadır. Bu yeni yapı Weber’in ideal bürokratik yapısı, rasyonel bir mekanizma ve yeni iletişim

³⁴ Murat Yıldırım, “Modernizm, Postmodernizm ve Kamu Yönetimi”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt: 7 Sayı: 1 Yıl: 2010, s. 712.

³⁵ Murat Yıldırım, *a.g.m.* s. 713.

³⁶ “Bir anonim şirket nasıl yönetiliyorsa Türkiye de öyle yönetilmektedir.” Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Balıkesir’de Balkonuk Center’deki, ‘Balıkesir Ekonomi Ödülleri 2015’ töreni konuşması. http://www.cnnturk.com/haber/turkiye/cumhurbaskani-erdogandan-onemli-aciklamalar1?utm_content=buffer73dda&utm_medium=social&utm_source=twitter.com&utm_campaign=buffer.

ağları ile demokrasinin bir karışımıdır.³⁷ Postbürokrasinin örgütsel yapısı şu temel niteliklere sahiptir:³⁸

- Performans ve stratejik planların belirleyici olduğu bir yapı,
- Esnek, dikey, akışkan ve gayri resmi bir hiyerarşik düzen,
- Astların birlikte çalıştığı ve iç sınırların yıkıldığı kurumsal bir organizasyon,
- Paralel çalışma koşulları yaratan taşeron faaliyetleri,
- Yatay iletişim ve hiyerarşinin getirdiği fonksiyonel ve duygusal takım faaliyetleri,
- Esnek ve değişen koşullara anlık tepkiler geliştirmeyi hedefleyen yönetici profilleri.

Postbürokrasinin yarattığı örgütsel değişim; yeni yönetim anlayışı olarak adlandırılmış ve yeni örgüt formları incelenmeye başlanmıştır. Klasik bürokrasinin eleştirilmesiyle başlayan süreç, postmodernizmin etkisiyle şekillenmiştir. Yeni örgüt formları küreselleşme ve neo-liberal politikaların da etkisiyle hem özel hem kamu sektöründe değişimler yaratmıştır. Değişen örgütsel formlar esnek çalışma, ücret esnekliği, fonksiyonel esneklikler yaratmış; şebeke organizasyonlarında küçülme teşvik edilmiş; kuramsal olarak örgüt formları ise şu şekilde sıralanmıştır:³⁹

- **Sınırsız örgüt formu:** Üyelerin organizasyonun mantığını kavrayarak, kurum içi duvarlara ihtiyaç duymadan esnek bir tarzda çalışmasıdır.
- **Hayalet (içi boşaltılmış) örgüt formu:** Üretim faaliyetlerinin kolayca zamana ve talebe göre yer değiştirdiği örgütlerdir.
- **Modüler örgüt formu:** Birimler arası entegrasyon ve verimli çalışma üzerine kurgulanmış örgüt şeklindedir.
- **Sanal örgüt:** Maliyetleri düşük, küresel pazarlara dönük örgüt kuramlarıdır.
- **Adhokrasi:** Belirsiz roller, demokratik ve güvene dayalı uzmanlaşma vardır.
- **Teknokrasi:** İdari uzmanlarla profesyonel uzmanların birlikteliğidir.
- **Klan:** Gücünü üye sadakatinden alan yapıda performans değerlendirmesi belirsizdir.

³⁷ Aylin Araza ve Gonca Aslan, "Post-Modernizm ve Post-Bürokratik Örgüt Formları", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi Yıl:13 Sayı:25 Bahar 2014, s. 42.

³⁸ Aylin Araza ve Gonca Aslan, a.g.m., s. 44-45.

³⁹ Aylin Araza ve Gonca Aslan, a.g.m., s. 52-53.

➤ **Heterarşi:** Yatay iletişim ve informal koordinasyonun olduğu örgüt yapılarıdır.

Tüm bu örgütsel yapılardaki değişimin devamında ve ötesinde, Postbürokrasinin yarattığı en temel değişim vatandaş algısındadır. Postbürokrasinin demokrasiyle olan bağlantısı bireylerin, vatandaş olmanın verdiği hakları tanınması ve kendine bir sivil alan yaratmasıyla oluşur. Küçülen devlet ve küçülen bürokratik yapı, bireyin karşısındaki eski gücünü kaybetmiştir. Vatandaş olarak bürokratik yapıyı sorgulamak ve talep ettiği hizmeti sorunsuz almak hakkı, ancak demokratik bir ortamın sonucu olabilir. Gelişmiş demokrasilerdeki gibi bireysel haklar ve devlet karşısında güçlü bireyler yaratmanın ön koşullarından birini postbürokratik yapılar hazırlamaktadır.

B. Postbürokrasi ve Demokrasi İlişkisi

Demokrasi bir yandan iktidarın meşrulaştırma biçimini bir yandan iktidarın işleyiş biçimini adlandırmada kullanılır⁴⁰. Bir yönetim biçimi olarak siyasi bir anlam da taşıyan demokrasi; kelime olarak Avrupa'da kullanılmaya başlanmış fakat Sümerlerin küçük şehir devletlerinden itibaren örneklerine rastlanmıştır. Yönetme şekli açısından ise demokrasinin ülkeler ve kültürler arasında şekil değiştirmesi gibi, siyasi elitlerin ideolojisi doğrultusunda da isim değiştirmekte, liberal, sosyalist-komünist, muhafazakâr, anarşist, faşist uygulamalarıyla birlikte demokrasi tanımları yapılmaktadır⁴¹.

Demokrasiler devletler tarafından uygulanır. Dolayısıyla devletlerin yönetim süreçlerinde faydalandığı bürokrasi, demokrasiyle birlikte şekil alır. Klasik demokrasi kuramında demokrasinin temel nitelikleri seçim ve temsil ilkesi, genel ve eşit oy ilkesi, çoğunluğun yönetim hakkı ilkesi, azınlığın korunması ve çoğunluğun yetkilerinin sınırlandırılması, bireysel temel hakların devlete karşı korunması ve yasalar önünde eşitlik olarak sıralanır⁴². Klasik kurama zaman içinde sosyal devlet ilkesinin getirdikleri, liberal devlet anlayışı ve sosyalist devlet nitelikleri de eklenmiş ve demokrasi kavramı devletlerin yönetim şekilleriyle zaman içinde önemli değişimler geçirmiştir. Devletler yönetim şekillerini demokrasi olarak nitelendirdikleri andan itibaren, vatandaşların demokrasiden beklentilerini görev olarak üstlenmiş olur. Demokratik ülkeler anayasalarıyla tanımladıkları hak ve ödevler üzerinden kamu hizmetini sunarken; vatandaşlar da yine anayasaları

⁴⁰ Öğüt Yazman, "Seçimle Gelen Hükümdarlar: Dünya Demokrasi Tarihi", Alp Kitap 1. Basım Nisan 2011, İstanbul s. 25.

⁴¹ Öğüt Yazman a.g.e. s. 29.

⁴² Öğüt Yazman a.g.e. s. 34.

üzerinden hak talebinde bulunup ödevlerini yerine getirir. İşte bürokrasi de tam bu noktada sunulan kamu hizmeti kapsamında demokratik yapıyla şekillenir.

Demokratik devletler günümüz liberal devlet yapısının da etkisiyle küçük devlet olma yolunda ilerlerken, bireysel hakların arttığı ve vatandaşların da kendi haklarını bilen ve sorgulayan bir kimliğe büründüğü gelişim sürecinde, bürokrasinin postbürokrasiye dönüşmesi de aynı döneme denk gelmiştir. Bürokrasinin ağır ve kırtasiyeci yapısı esasen demokrasinin bireylere sunduğu hak ve özgürlükler açısından yetersiz ve hatalıdır. Siyasi yönetim bürokratik yapının nasıl işleyeceğini anayasa ve kanunları kullanarak ortaya koyar. Bunu yaparken de kendi ideolojisi etrafında şekillenir ve demokrasi tarafından sınırlandırılır.

Demokrasinin niteliklerini postbürokrasi ile ilişkili olarak inceleyecek olursak;

- Demokrasinin başarılı olabilmesi “sıradan kitlelere, tartışmalar ve bağımsız örgütlenmeler sayesinde siyasete aktif olarak katılım noktasında gerekli fırsatın verilmesi ve kitlelerin, bu fırsatı, kamusal yaşamın gündemini belirleyebilme noktasında kullanabilmeleri ile mümkündür”⁴³. O halde bürokratik yapının bireyi pasifleştiren hantallığı ve değişmezliği, demokrasinin işleyişinde bir engel oluşturacaktır. Yönetim hakkını toplumsal sözleşmeyle devlete bırakan birey, sıra haklarını kullanmaya geldiğinde “sistem öyle istiyor” diye talep ettiği kamu hizmetini alamadığı gibi gereksiz süreçlerle yönetimin dolayısıyla katılımın gerisinde tutulacaktır. Aktif katılım ancak buna imkân veren yapılar sayesinde gerçekleşir. Post bürokrasi bu noktada sistemin birey karşısında bir adım daha gerilediği bir işleyişe dönüştüğünden ve bireyselliğin artmasına, katılıma fırsat verdiği için katkısı olumlu olacaktır.
- Demokrasinin temel niteliği seçim ve temsil ilkesidir. Birey temsili demokrasi de denen bir uygulamayla kendisini yönetecekleri belirlemekte ve bu yönetim şeklinin nasıl olacağı konusunda da yine kendisine danışılması gerektiğini düşünmektedir. Eğer temsil gücüne dayanarak seçilen temsilciler, yönetme hakkından mahrum bırakılacak derecede kısıtlanmış ve ikinci bir iktidar gibi davranan bir bürokratik yapı doğmuşsa bu durum demokrasiye olumsuz etkiler yapacaktır. Yine post bürokrasinin sunduğu bürokratik yapının daha küçük, şeffaf, hesap

⁴³ Colin Crouch, “*Post Demokrasi*”, Çeviren: Emre Yıldırım, Polity Press, Londra, 2004, s. 7.

verebilir ve siyasi gücü bulunmayan niteliği sayesinde, demokrasi gerçek işlevini daha kolay yerine getirecektir.

➤ Demokrasinin çoğunluğun yönetim hakkı ilkesi yine bürokratik yapının, elinde siyasi bir güç bulundurmadan devletin diğer kurumları gibi tarafsız ve apolitik bir işlem süreci yaratmalarından geçer. Eğer siyasi sürecin her aşamasında bireylerin oy kullanmalarından başlayan ve sonrasında yönetim için gereken her türlü kanun ve yönetmeliğin çıkarılması da dahil olmak üzere, bürokratik yapının üyeleri birer siyasi parti gibi davranıp manipülasyon, algı yaratma gibi çeşitli şekillerde demokrasinin işleyişine dahil oluyorsa, yine sorunlu bir demokratik yapı ortaya çıkacaktır. Bürokrasi yalnız kamu hizmeti vermez aynı zamanda birebir iletişim halinde olduğu vatandaşlar üzerinde etki sahibi olduğu gibi belirli yetkilerle donatılmış önemli unvan sahibi kişilerin, her türlü açıklaması da toplum tarafından dikkate alınmaktadır. Dolayısıyla bürokrasinin siyasetin dışına çekildiği ve post bürokratik bir işleyiş sürdüğü demokrasiler daha derin demokrasilerdir.

➤ Azınlığın korunması ve çoğunluğun yetkilerinin sınırlandırılması, bireysel temel hakların devlete karşı korunması ve yasalar önünde eşitlik ilkeleri demokrasinin temel taşlarıdır. Fakat çeşitli dönemlerde – seçim öncesi gibi- ellerinde bulundurdukları siyasi gücü artıran bürokratik yapılar, bireylerin eşitliğine zarar verecek unsurlar yaratabilirler. Örneğin toplumun en eğitimli kesimi olan üniversite öğrencilerinin, kariyerlerini inşa aşamasında girdikleri pek çok sınavda, elinde siyasi güç bulunan insanları tanımanın –bu bir bürokrat olabileceği gibi bir siyasi elit de olabilir- kendilerine haksız bir avantaj sağlaması pek çok dünya ülkesinde görülebilecek noksanlardandır. Bu türlü girişimler demokrasinin eşitlik ilkesini yok ettiği gibi, bireylerin devlete olan inançlarını da sarsmakta ve bireyin bir takım haklarının korunması karşılığında toplum sözleşmesi ile teslim ettiği yönetim hakkının, nasıl kullanıldığını da sorgulamasını gerekli kılmaktadır. Bu durum devletin sosyal devlet niteliği neticesinde doğan görevlerini yerine getirirken de gerçekleşebilir. Örneğin ülkemizde sağlık alanındaki “yeşil kart” uygulamasıyla da görüldüğü gibi; siyasi elitlerin uygulama kararı aldıkları hiçbir işlem bürokratik yapının “onayını” almadan uygulamaya geçmediği gibi uygulamaya geçtiğinde de karar verici organlar olarak artık bürokratik yapılar yönetimi ele alabilirler.

Weber’in de analizinde yer verdiği gibi;⁴⁴

➤ “Bürokrasiler bilgileri tekelleri altına almak ve başkalarına karşı onu gizlemek eğilimindedirler.

- Bürokrasi ortadan kaldırılması güç yapılardandır; önemli bir güç kaynağıdır ve değişime karşı direnme eğilimindedir. Weber'e göre bürokrasi bir kez tam olarak kurulduktan sonra artık ortadan kaldırılması en zor olan sosyal yapılardandır.
- Kurulu bürokrasinin demokrasiye karşı tutumları biraz karışıktır. Bürokrasi demokrasi gibi halkın tüm kesimini aynı ölçüde düşünmediğinden sıkıntılara yol açabilir."

Bürokrasinin elinde önemli bilgilerin birikmesi kaçınılmazdır. Bu bilgilerin bir güç kaynağı olarak kullanılması, siyasi otoriterleri pek çok dönemde zora sokmuştur. Bürokratik yapılarla siyasi yapıların çatışma içine girmesi, ülkeye büyük zararlar verir. Öte yandan siyasi elitlerin bürokrasiye hâkim olması ve vatandaşın bilgi sahibi olmadığı bir ortaklık da demokrasinin işleyişi için uygun değildir. Demokrasinin vatandaşlara verdiği hakların tam ve yerinde kullanımı tüm devlet kurumlarını, bürokratik yapıyı şekillendirme amacı olmalıdır. Demokrasi kültürünün gerektirdiği şeffaflık, hesap verilebilirlik vatandaşların haklarıyla birlikte gelişen sivil toplum alanı ancak post bürokratik unsurların işlev kazanmasıyla gerçekleşecektir.

Postbürokrasinin postmodernizmle olan sağlam ilişkisi, bu iki kavramın birbirinden çok şey öğrenmesiyle sonuçlanmıştır. Aslında postmodernizmin yeniden tanımladığı toplumsal özne, büyük anlatılar karşısındaki sorgular tavrıyla bürokratik yapının klasik hantallığı ve giriftliği karşısında, değişimden yana bir tavır sergileyecektir. Öznenin edilgenlikten çıkması, bürokrasinin hizmet sunduğu bireyi tek tipleştirmesiyle çatışma içine girer. Demokrasiler de postmodernizmle değişmeye başlamış, devletlerin, bireyler üzerindeki özgürlükleri kısıtlayan denetim metotları, kendi muhaliflerini yaratmıştır. Yeniden tanımlanan sivil toplum, daralan kamusal alan ve yeni şekliyle muhalif olmaya devam eden yeni toplumsal hareketler gibi toplumun sosyalliğini şekillendiren tüm bu postmodern kavramlar; tanımladıkları yeni öznenin yeni demokratik talepleri olduğunu da açıkça ortaya koymaktadır. Tüm bu dönüşümler bürokrasiyi de etkileyen ve şekillendiren rüzgârın çıkış noktasıdır.

Bürokrasi ve demokrasi arasında da benzer bir sağlam ilişki bulunur. Siyasi yapılar demokrasiyi bir siyasal yönetim biçimi olarak kabul ederken; bürokrasiyi de bu yönetimin aracı olarak görür. Bu nedendir ki bürokrasi, iktidar ve demokrasi üçlüsü arasındaki en kırılabilir yapı demokrasi; en savunmasız da vatandaşlardır. Vatandaşlık kimliğini koruma ve tam siyasal katılım için bireyler, bürokratik yapıların şekillendirilmesinde etkin rol almalıdır.

Tüm bu tahliller her ülke bürokrasisinde gerçekleşmesi olası süreçlerdir çünkü bürokrasinin gücü her zaman siyasi yönetimi tehdit edecek boyutlara gelme potansiyeline sahiptir. Bu durum bürokrasiyi oluşturan bireylerin kişisel hatalarından değil, bürokratik yapının kendisinden kaynaklanır. Yönetimin halkın elinde bulunmasına demokrasi diyoruz fakat görünen odur ki; asıl yöneten iktidarlar ve bürokratlardır. Halkın siyasileri eleştirme, beğenmezse tekrar seçmeme gibi hakları vardır ve bu da demokrasinin bir diğer özelliğidir. Fakat bürokrasinin halkın egemenlik sınırını aşıp aşmadığına kim karar vermektedir? Halk onları seçmediğine göre bürokratların sorumlulukları kime karşıdır? Demokrasi ile bürokrasinin ilişkisi çokça tartışılmışsa da temel nokta “demokrasi rejimlerinde bürokratlar ile siyasetçiler arasındaki sorumluluk ilişkisinin hukuk temelli” olması gerektiğinde birleşmektedir⁴⁵. Tüm problemler bu hukuk temeli ilişkiye dayandırılmalı, post bürokrasiden faydalanılmalı ve bürokrasinin elindeki siyasi güç kontrol altında tutulmalıdır.

Sonuç

Bürokrasi kavramı devletin ve yönetimin var olduğu günden bu yana varlığını sürdüren çok köklü bir kurumdur. Bu kavramın temel nitelikleri Weber tarafından oluşturulmuş, ardından pek çok düşünür de bu kavrama katkı yapmıştır. Bürokrasi ve devlet yönetimi iç içe olgulardır. Bu sebepten her alanda olduğu gibi yönetimde de etkiler ve değişimler yaratan postmodernizm, bürokrasiyi de post bürokrasi yapmış ve klasik yapısından uzaklaştırarak daha verimli hale getirmiştir. Elbette ki tüm dünyada nasıl postmodernizmin özellikleri tam birebir yaşanmıyorsa postbürokrasi de her ülkede mevcuttur ve bu kurallarla işlemektedir denilemez. Fakat postbürokrasiyle birlikte bürokrasinin eleştirilen yönlerinden uzaklaşarak daha nitelikli ve verimli bir organizasyon oluşturabileceği de bir gerçektir. Yönetim bilimi ve sosyolojinin etkisiyle daha verimli bir bürokratik yapı analiz edilerek oluşturabilir. Fakat bu yapının da toplumlar arasındaki kültürel, ekonomik ve toplumsal farklılıklara bağlı olarak değişiklik göstermesi de kaçınılmazdır.

Demokrasi halkın kendi yönetim hakkını elinde bulundurduğu, bir gruba, şahsa ya da unvana egemenliğini emanet etmediği bir yönetim şeklidir. Bireylerin siyasi elitleri bile yönetme konusunda eleştirme, değiştirme ve fikir yürütme hakkı varken; egemenliğin başka gruplarca paylaşılması da

⁴⁵ Burak Hamza Eryiğit ve Fuat Yörükoğlu, “Modernleşme Süreçlerinde Demokrasi ve Bürokrasi İnkilemi ve Kavramlarının Anlamsal Boyutları Üzerine Bir İnceleme”, Akademik Bakış Dergisi Sayı: 32 Eylül – Ekim 2012, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi. <http://www.akademikbakis.org>, s. 5.

demokrasiye uygun olmayacaktır. Bu güçlü baskı gruplarından biri de bürokrasidir. Siyaset üzerindeki bürokratik egemenlik, en başta demokrasiye zarar verir. Ne var ki, Weber'in bürokrasi tanımındaki "gayrişahsî" ve "araçsal" konumu daha iyi çalıştırılıp, post bürokrasiyle bireye verilen özgürlük alanı artırılırsa demokrasi daha iyi işler duruma getirilecektir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- AKYILDIZ, Ali, "Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme", İletişim Yayınları 2014 İstanbul.
- AYKAÇ, Burhan, "Kamu Bürokrasisi ve Türk Kamu Personel Yönetiminde Bürokratik Eğilimler", Yüksek Öğretim Kurulu Matbaası, 1997 Ankara.
- CROUCH, Colin, "Post Demokrasi", Çeviren: Emre Yıldırım, Polity Press, Londra, 2004.
- ŞAYLAN, Gencay, "Türkiye'de Kapitalizm, Bürokrasi ve Siyasal İdeoloji", Sevinç Matbaası, 1974 Ankara.
- TERZİ, Mehmet Akif, "Bürokrasi ve Memur", Sistem Ofset, 2012, Ankara.
- WILSON, James, "Bürokrasi: Kamu Kuruluşları Neyi, Niçin Yaparlar", Çeviren: S. Yalçındağ v.d., TODAİE Yayınları, Mart 1996, Ankara.
- YAZMAN, Ögüt, "Seçimle Gelen Hükümdarlar: Dünya Demokrasi Tarihi", Alp Kitap, Nisan 2011, İstanbul.
- YEŞİLDAL, Hatice, v.d., "Toplumsal Değişme Kuramları", 2. Baskı Anadolu Üniversitesi Web Ofset, Eylül 2011, Eskişehir.

Makaleler

- ARAZA, Aylin ve ASLAN, Gonca, "Post-Modernizm ve Post-Bürokratik Örgüt Formları", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi Yıl:13 Sayı:25 Bahar 2014 s. 37-62. [http://www.academia.edu/9334771/Post-Modernizm ve Post-Bürokratik Örgüt Formları](http://www.academia.edu/9334771/Post-Modernizm_ve_Post-Bürokratik_Örgüt_Formları)
- DURSUN, Davut, "Bürokrasi Teorisi ve Yönetim", Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, [S.l.], n. 37-38, p. 133-149, jan. 2012. ISSN 1304-0103. Erişim Adresi: <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iusskd/article/view/1023012278> Erişim Tarihi: 04 Nov. 2014
- ERYİĞİT, Burak Hamza, YÖRÜKOĞLU, Fuat, "Modernleşme Süreçlerinde Demokrasi ve Bürokrasi İnkilemi ve Kavramlarının Anlamsal Boyutları Üzerine Bir İnceleme", Akademik Bakış Dergisi Sayı: 32 Eylül – Ekim 2012 Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi. <http://www.akademikbakis.org>

ÖZCAN, Kerim, AĞCA Veysel, “Yeni Kamu Yönetimi Anlayışında Postmodernizmin İzleri” Amme İdaresi Dergisi, Cilt 43 Sayı 3 Eylül 2010, s .1-32,[http://www.academia.edu/3990743/Yeni Kamu Y%C3%B6netimi Anlay%C4%B1%C5%9F%C4%B1nda Postmodernizmin %C4%B0zleri](http://www.academia.edu/3990743/Yeni_Kamu_Y%C3%B6netimi_Anlay%C4%B1%C5%9F%C4%B1nda_Postmodernizmin_%C4%B0zleri).

ÖZER, M. Akif, “Günümüzün Yükselen Değeri: Yeni Kamu Yönetimi”, Sayıştay Dergisi Ekim-Aralık 2005, Sayı : 59
<http://dergi.sayistay.gov.tr/default.asp?sayfa=4&id=59>.

ŞAT, Nur, “Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı: Weber Bürokrasisinin Sonu Mu?”, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 2 Sayı:1, Aralık 2009, (93-108).

YILDIRIM, Murat, “Modernizm, Postmodernizm ve Kamu Yönetimi”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt:7 Sayı:1 Yıl:2010.

YILMAZ, Nihat, DOĞAN, Kadir Caner, İNANKUL, Hakan, “Tek Parti İktidarı Döneminde (1923-1946) Bürokrasi ve Siyaset İlişkisinin Weberyana Değerlendirmesi”, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 27, Sayı: 3, 2013, ss:263-284.

Summary

The concept of bureaucracy which is deep-rooted, has been existing since the day that the state and the government is present. Basic characteristics of this concept are created by Weber and after him, many intellectuals has also contributed. Bureaucracy and government are intertwined phenomenon. Therefore postmodernism which made changes in all areas effect not only management ways but also bureaucracy and it also transformed bureaucracy into post-bureaucracy. This changes has turned the bureaucracy more efficient on the contrary of its classic structure. The way of post-bureaucracy is not same at every country and it depend on culturel, economic and social structure of society.

In democracy which the citizen have the right to govern themselves, sovereignty is not be shared with some special groups or denomination or class. Because the citizens can change the political group who have formed a government potency but can not change or affect the other pressure groups such as bureaucrats. Bureaucratic domination on politics damages democracy. Democracy can recover if bureaucratic structure is "impersonal" and "instrumental" like Weber's bureaucracy definition. Post-bureaucracy is help to the good functioning of democracy by giving more political participation and by more bureaucratic transparency and accountability and more people-oriented management.